

8. Сейтешев А.П. Профессиональная направленность личности. - Алма-Ата: Наука Казахской ССР, 1990. - 336 с.
9. Сподін Л.А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості студентів вищих аграрних закладів освіти: Дис... канд. пед. наук.: 13.00.04. - К.. 2001. - 180 с.
10. Яремчук С.В. Формування професійно-психологічної спрямованості особистості майбутнього вчителя.: Дис... канд. психол. наук.: 19.00.07. - Київ, 1999. - 171 с.

У статті на основі аналізу педагогічної практики та літератури з досліджуваної проблеми обґрунтовуються педагогічні умови розвитку професійної спрямованості студентів медичного університету.

Ключові слова: професійна спрямованість, майбутні медики, професійна ідентифікація, професійне становлення особистості.

В статье на основании анализа педагогической практики и литературы по исследуемой проблеме обосновываются педагогические условия развития профессиональной направленности студентов медицинского университета.

Ключевые слова: профессиональная направленность, будущие медики, профессиональная идентификация, профессиональное становление личности.

In the article on the basis of analysis of pedagogical practice and literature on probed issue the pedagogical terms of development of professional orientation of students of medical university are grounded.

Keywords: professional orientation, future physicians, professional authentication, professional becoming of personality.

УДК 378

С.І. Ткачук
м. Умань, Україна

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасний етап соціально-економічного науково-технічного розвитку характеризується переходом до інтенсивного розвитку техніки, економіки супроводжується постійною механізацією автоматизацією виробництва, комп'ютеризацією різних галузей людської діяльності. Широко розгортається впровадження автоматичних ліній, машин і обладнання з вмонтованими засобами мікропроцесорної техніки. Все це вимагає широкої підготовки фахівців для створення експлуатації нової техніки, автоматизованих виробництв з використанням комп'ютерів, роботів, мікропроцесорних засобів гнучких технологій.

Людський капітал є основною ланкою розвитку та економічного росту. Інформаційно-комунікаційні та інші нові технології стають факторами економічного зростання тільки при умові наявності відповідних людських ресурсів, навичок, знань, компетенцій.

Ті знання і навички, як отримуються в дитинстві та юності, не дають гарантії успіху на всю решту життя, бо в інформаційному суспільстві необхідні нові знання і навички, їх перелік постійно змінюється. Тому освітні системи повинні трансформуватись у відповідності з новими реаліями. Підвищення якості освіти є одною з актуальних проблем не тільки для України, але й для всього світового співтовариства. Рішення цієї проблеми пов'язано з реформуванням змісту освіти, оптимізацією способів технологій і організації навчального процесу, звичайно, переосмислення цілей та результатів освіти.

Все це вимагає відповідного відображення у змісті технологічної підготовки школярів. Щоб забезпечити життєве, соціальне і трудове становлення випускників загальноосвітньої школи, їх адаптацію в нових соціально-економічних умовах, необхідно узгодити мету і завдання трудового навчання з метою, станом і провідними тенденціями розвитку суспільства в науково-технічній, виробничій, соціальній і духовній сферах.

В підготовці до трудового навчання за останні роки відбулися суттєві зміни. Вони полягають у тому, що в основу трудового навчання учнів покладено принципово нову

проектно-технологічну систему навчання. Особливістю проектно-технологічної системи трудового навчання є те, що учні повинні опанувати не розрізнені операції і трудові прийоми, а цілісні перетворюючі технології. А це відповідає, з одного боку, сучасним тенденціям науково-технологічного процесу, коли технології займають чільне місце в основі людської діяльності, а з іншої - кінцевим результатом навчання. Так актуалізується проектно-технологічний підхід, як основа оновлення змісту трудового навчання школярів.

Не слід також забувати про роль вчителя у зазначеному процесі. Адже для організації нового підходу до трудового навчання учнів має відбутися переорієнтація підготовки вчителя трудового навчання. Нове бачення трудової підготовки школярів викликає необхідність виваженої оцінки існуючих підходів та окреслення саме тих, які повинні стати для подальшого розвитку підготовки вчителя трудового навчання.

Професійна підготовка вчителя є однією з головних проблем педагогічної науки та практики. Особливої актуальності вона набирає сьогодні, коли з'являються нові напрями підготовки вчителя, збільшуються професійні вимоги до нього, підвищуються роль та значимість педагога в сучасному суспільстві.

Проектна діяльність відповідає загальнопсихологічному розумінню діяльності, яке розкрито у працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, В. Давидова, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, Г. Щедровського.

Велике значення для розробки теоретичних основ проектної діяльності мають праці таких науковців О. Коберник, Н. Матяш, П. Лернер, Н. Пахомова, В. Сидоренко, В. Симоненко, С. Ящук.

Теоретико-методологічні основи проектної діяльності розроблені у працях Дж. Джонса, Я. Дитриха, А. Раппапорта, В. Розина, Б. Сазонова, В. Сидоренка, С. Слюсаренка, Р. Фрика, П. Хилла.

Проектна методика має своє історичне підґрунтя у світовій педагогіці, значний внесок для її розвитку зробили вітчизняні (П. Блонський, Е. Каганова, С. Шацький) та зарубіжні (Д. Дью, С. Тюберг) педагоги-психологи.

Аналіз стану досліджуваної проблеми показав, що при всьому різноманітті теоретичних та практичних підходів в підготовці педагогічних кадрів, проблема підготовки вчителя технологій до формування в учнів технологічної культури ще не знайшла відповідного відображення в психолого-педагогічних дослідженнях, зокрема, виявлено суперечності між:

- соціальними вимогами щодо підготовки майбутнього вчителя технологій до проектної діяльності та реальним станом його підготовки;
- запровадженням проектної діяльності у процесі трудової підготовки школярів та недостатньою розробленістю питань формування технологічної культури;
- між потенційними можливостями спеціальних дисциплін у формуванні проектної діяльності студентів та недостатнім їх використанням у підготовці до формування технологічної культури школярів.

У другій половині ХХ століття суспільство вступило в технологічний етап розвитку. Науково-технічна революція змінює характер виробничої праці, а отже життя вимагає новітніх підходів до організації навчально-виховного процесу. Учень має стати реальним суб'єктом навчально-виховного процесу, суспільного життя і майбутньої професійної діяльності.

Використання проектної технології на уроках трудового навчання в загальноосвітніх школах зумовлена тим, що в нових умовах соціально-економічного розвитку України відбувається стрімка переорієнтація ціннісних орієнтирів у суспільстві, перебудова системи суспільного виробництва, що спричиняє відповідні зміни на ринку праці. Тому підготовка майбутніх учителів трудового навчання має бути гнучкою і пристосованою до технічних, економічних, соціальних потреб суспільства та спрямованою на те, щоб допомогти

випускникам загальноосвітніх шкіл у професійному самовизначенні, оволодінні методами творчої діяльності в умовах ринкової економіки.

Стає цілком очевидною невідповідність між традиційною підготовкою вчителя трудового навчання потребами сучасної технологічної освіти та суспільного розвитку. Реалізація нових завдань освітньої галузі «Технологія», яка синтезує в собі наукові знання з математики, фізики, хімії, біології, дизайну, економіки і показує їх прояв у роботі промисловості, сільського господарства, будівництва, сфери надання послуг, ведення домашнього господарства, спрямована на формування в учнів культури: технологічної, інформаційної, проектної, екологічної, комунікативної, можлива лише за умови оновлення змісту трудової підготовки з застосуванням методів навчання, що допомагають активізувати пізнавальну і трудову діяльність учнів, розвинути їх творче мислення та готовністю вчителів трудового навчання до реалізації цих завдань.

Новий зміст трудового навчання повинен забезпечити формування: уявлень про різноманітність видів перетворювальної діяльності людини, про наслідки впливу на особистість, культуру, природу суспільство, про еволюцію техногенного середовища; умінь оцінювати стан техногенного середовища, орієнтуватися в ньому, розуміти необхідність запобігати впливу негативних наслідків техногенної діяльності на людину, природу суспільство; знань про техніку як результат інтегрованої пізнавально-перетворювальної взаємодії людини і природи; знань про загальнонауковий законфрностф в технічних об'єктах і технологічних процесах, які заповнюють навколишній простір людини; умінь прогнозувати і проектувати процеси, об'єкти і засоби перетворювальної діяльності відповідно до заданих умов їх функціонування; досвіду емоційно-ціннісних відносин і розвиток таких якостей особистості як творчість, працьовитість, підприємливість, самостійність, відповідальність, кмітливість, ініціативність, чесність, порядність тощо; умінь планувати власну технологічну діяльність, дотримуватися норм правил технологічної культури і культури праці [1].

Державний стандарт передбачає, що основою побудови оновленого змісту трудового навчання повинен стати проектно-технологічний підхід, який базується на гнучкій організації процесу навчання учнів, де пріоритет належить засобам активного навчання і сучасним педагогічним технологіям, та який дає можливість реалізувати варіативність у зміст трудової підготовки, тобто уникнути жорсткої регламентації наповнення змісту навчально діяльност учнів [1].

Проектно-технологічна діяльність інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту і націлена на досягнення єдиної мети освіти: забезпечення інтелектуального, фізичного і соціального розвитку школяра. На відміну від інших систем трудового навчання у структуру проектно-технологічної діяльності входять такі підструктурні елементи, як моделювання, конструювання, економічні, екологічні та маркетингові розрахунки і лише така цілеспрямована діяльність суб'єкта і спеціальна методика вивчення об'єкта можуть дати потрібний результат у цілісному розвитку школяра.

Організація проектно-технологічної діяльності має дати змогу повніше забезпечити сучасні вимоги до розвитку особистості учня, врахувати його індивідуальні інтереси і здібності, засвоїти не тільки конкретні трудові дії, але й навчити у системі розв'язувати різноманітні конструкторсько-технологічні і технічні задачі.

Проектно-технологічна діяльність школярів сприятиме оволодінню цими технологічними знаннями, формуванню культури праці, допомагатиме по-іншому дивитися на середовище проживання, раціональніше використовуватиме ресурси, примножуючи природні скарби і людський потенціал, підвищуючи їх творчу активність.

У сучасному суспільстві відбуваються значні зміни, що максимально актуалізують роль і значення людського фактора. Перед людиною, зокрема майбутніми вчителями трудового навчання у зв'язку з розвитком науки і техніки, постає ряд нових завдань та вимог до їх

творчого потенціалу. Соціальне замовлення, особливо сучасна освіта висуває особливі вимоги до них, одна з цих вимог - активність. Створення умов для розвитку творчого потенціалу, творчої активності учнів на уроках трудового навчання є одним з важливих завдань вчителя ХХ століття в тому числі вчителя трудового навчання. А, отже, саме він має здійснювати пошук шляхів для формування такої особистості, яка зможе самостійно навчатися упродовж всього життя.

В останні десятиріччя в центрі уваги психолого-педагогічної науки знаходиться вивчення особливостей і можливостей людини, умов цілеспрямованої дії на розвиток творчого потенціалу, створення повноцінного навчаючого й розвиваючого середовища.

Саме на це спрямована освітня галузь «Технологія». Вона допомагає сформувати в учнів життєво важливі основи технологічних знань і вмінь, залучити їх до різних видів практично діяльності з урахуванням економічної, екологічної, підприємницької доцільності, соціального досвіду, а також покликана сформувати в школярів досвід самостійної практичної діяльності, прагнення до самовизначення, самореалізації, забезпечити оволодіння політехнічними загально-трудовами знаннями вміннями в галузі технології, економіки, організації й екології сучасного підприємства, формування уявлень про перспективи його розвитку; виховувати морально-трудова якості, загально-цінні мотиви вибору майбутньої професії тощо.

Найбільш ефективно ці завдання можуть бути вирішені шляхом використання в навчанні сучасних педагогічних технологічних систем, які забезпечують цілісний розвиток особистості, становлення творчого потенціалу. До таких необхідно віднести проектно-технологічну систему, що забезпечує одночасний розвиток, навчання і виховання учнів шляхом залучення їх в активну творчу діяльність, результатом якої є розвиток творчого потенціалу.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість визначити положення, з урахуванням яких має здійснюватись подальший розгляд проектно-технологічної діяльності як конкретного виду навчально-трудова діяльності учнів у процесі формування технологічної культури:

- кожний вид діяльності, стаючи на певному етапі життя людини провідним, в дійсності не є єдиним;
- людина розвивається збагачується завдяки включенню на кожному етапі онтогенезу в різні сфери діяльності;
- збереження активності особистості у вже освоєних нею видах діяльності сприяє здійсненню інших видів діяльності;
- різні види діяльності взаємопов'язані один з одним.

Психологи вказують на три основні види діяльності людини, що в онтогенезі послідовно відіграють домінуючу роль, а саме: гру, навчання, працю. Серед зазначених видів основним вважається праця, на базі якої розвинулись і сформувались усі інші види, в тому числі гра та навчання. Школярі беруть участь у різних видах діяльності: ігровій, навчально-пізнавальній, ціннісно-орієнтаційній, предметно-перетворювальній, професійно-трудова, соціально-комунікативній. Новим видом діяльності учнів з впровадженням освітньої галузі «Технологія» стала проектно-технологічна діяльність, що містить у собі елементи інших видів діяльності.

Наступним базовим поняттям є «технологія». Найбільш розповсюдженим є твердження, що слово «технологія» походить від грецького «techne» - мистецтво, майстерність, уміння «logos» - навчання, наука. Таким чином, під технологією розуміється наука про майстерність, способи взаємодії людини, знарядь і предметів праці [10].

Раніше термін «технологія» вживався лише стосовно виробничих процесів. Так, у словнику «Науково-технічний прогрес» технологія визначена як «сукупність процесів,

правил, навичок, які застосовуються при виготовленні будь-якого виду продукції у сфері виробничої діяльності [8].

Для розуміння сутності визначення терміну «технологія» надзвичайно важливо є проаналізувати поняття «технологічна культура».

У дослідженнях В. Симоненка в основі поняття «технологічна культура» лежить перетворювальна діяльність людини, у якій виявляються знання, уміння творчі здібності [8]. Перетворювальна діяльність сьогодні проникає в усі сфери людського життя та діяльності - від промисловості і сільського господарства до медицини, педагогіки, дозвілля, керування.

Технологічна культура - важлива частина загальної культури людства, яка віддзеркалює на кожному історичному етапі його розвитку цілі, характер і рівень перетворювальної природодоцільної творчої діяльності людей, яка здійснюється на основі досягнень науки та техніки, етики виробничих відносин. Технологічна культура - це сукупність знань про техносферу, вміння застосовувати досягнення в інтересах людини, враховуючи природо-культуродоцільність, що визначає місце людини в природі, межі безпечного втручання в природні процеси. Технокультура визначає світогляд саморозуміння сучасної людини, єдність і гармонійність матеріально та духовної культури суспільства [8].

Технологічну культуру можна розглядати в соціальному (широкому) особистісному (вужькому) планах. У соціальному плані технологічна культура - це рівень розвитку життя суспільства на основі доцільної й ефективної перетворювальної діяльності людей, сукупність досягнутих технологій й у матеріальному і духовному виробництві.

В особистісному плані технологічна культура - це рівень оволодіння людиною сучасними способами пізнання перетворення себе та навколишнього світу.

Як вищу сферу загальної культури людства, яка віддзеркалює на кожному історичному етапі його розвитку мету, характер і рівень перетворювальної, природо доцільної творчої діяльності людей, здійснюється на основі досягнень науки та техніки, етики виробничих відносин, сприймає технологічну культуру М. Петрова. Основу технологічної культури, вважає вона, становить перетворювальна діяльність людини, в якій виявляються знання, вміння, творчі здібності та ціннісні орієнтації. У педагогіці технологічну культуру визначають як рівень засвоєння людиною сучасних способів перетворення оточення, а також ціннісного відношення до них [5].

В узагальненому вигляді технологічна культура - це рівень розвитку перетворювальної діяльності людини, що є результатом сукупності досягнутих технологій й матеріального та духовного виробництва і дає змогу людині ефективно долучатися до сучасних технологічних процесів на засадах гармонійної взаємодії з природою, суспільством і технологічним середовищем.

Технологічна культура включає в себе наступні компоненти: технологічне світопізнання, технологічне мислення, технологічні знання, уміння та якості особистості, технологічна естетика (дизайн), технологічна етика.

Технологічна культура впливає на всі сфери життя людини і суспільства. Вона припускає наявність у людини системи технологічних знань, умінь і особистісних якостей.

Технологічна культура визначає місце людини в природі і суспільстві, рамки його втручання в природні процеси, формує відповідне бачення світу та проявляється в технологічному світопізнанні. Під технологічним світопізнанням ми розуміємо систему технологічних поглядів на природу, суспільство, людину і мислення. В його основі лежить глобальне, планетарне світобачення, що являє собою єдність біосфери, соціосфери, техносфери.

Наступною складовою технологічної культури є технологічне мислення, що полягає у мисленнєвій здатності людини до перетворювальної діяльності з метою створення матеріальних духовних цінностей для блага людини, суспільства, природного середовища, в узагальненому опосередкованому віддзеркаленні індивідом науково-технологічної сфери.

Технологічне мислення спрямоване на пошук оптимальних засобів перетворення речовини, енергії та інформації на необхідний для людини продукт. У ньому вирізняються такі особливості:

- спрямування не стільки на пізнання оточення, скільки на зміну його в інтересах людини;
- змінюються функції знань, які повинні мати комплексний характер і містити прогностичний, пошуковий та перетворювальний аспекти, сприяти відкриттю ще непізнаних об'єктів і процесів;
- чільне місце посідають методи і засоби (технології) засвоєння нового матеріалу;
- тісно пов'язане з рефлексією, вмінням створювати образ оптимального кінцевого результату;
- процес узагальненого й опосередкованого пізнання дійсності, під час якого людина застосовує технологічні, технічні, економічні та інші знання у процесі виконання проектів і створення товарів або послуг, тобто покликане активізувати проектну діяльність людини;
- спрямоване в майбутнє, виникає «час-свідомість».

Це зумовлює необхідність постійного зростання рівня технологічної культури людини, а разом і відповідальності кожного за сьогоднішнє та майбутнє.

В умовах постійного втручання людини у розвиток природних соціальних процесів нового звучання набувають питання етики, відбувається процес формування нової техноетики.

Технологічна етика - це система норм і принципів етичного партнерства, яким повинна відповідати створювана техносистема. Техноетика вказує на необхідність пошуку нової основи для моральних уявлень: мораль не може опиратися на інтереси окремо взятої, незалежної особистості.

До складу технологічної культури входить технологічна естетика, - естетичне ставлення людини до засобів, процесів і результатів перетворювальної діяльності, що виражається в дизайнерських знаннях, уміннях і здібностях перетворювати технологічне середовище за законами гармонії краси.

Отже, технологічна культура – це рівень розвитку перетворювальної діяльності людини, що виражається у сукупності досягнутих технології й матеріального та духовного виробництва дозволяє йому ефективно брати участь у сучасних технологічних процесах на основі гармонійної взаємодії з природою, суспільством і технологічним середовищем.

Усе це дозволяє зробити висновок про те, що проектно-технологічна діяльність дає змогу здійснити перехід від «школи пам'яті» до «школи мислення». У першому випадку опора робиться головним чином на процеси сприйняття, уваги, запам'ятовування, у другому - враховується роль мислення, основною працею учнів стає мислення» (В.О. Сухомлинський).

Таким чином, реалізація основних положень Державного стандарту освітньої галузі «Технологія», провідним напрямом якої є проектно-технологічна діяльність, що інтегрує всі види сучасної діяльності людини дає можливість в процесі підготовки майбутніх вчителів технологічної освіти формувати в них основи технологічної культури.

Література:

1. Державні стандарти базової повної середньої освіти / Проект. Освітня галузь Технологія // Сільська школа України. - 2003. - 6. - С.34-36.
2. Коберник О.М. Проектно-технологічна система трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2003. - 4. - С. 8-12.
3. Коберник О.М. Теорія методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі. - К.: Наук. світ, 2001. - 182с.
4. Научно-технический прогресс. Словарь. - М.: Прогресс, 1987. - 336с.
5. Петрова В. Метод проектов. - Москва - Ленинград: Молодая Гвардия, 1929. - 77с.

6. Сидоренко В.К. Нові орієнтири реформування трудового навчання в загальноосвітній школі // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2003. - 1. - С. 7-10.
7. Проектна методика як основа реалізації особистісно-орієнтованого навчання // Молодь ринок. - 2004. - 1. - С. 19-24.
8. Симоненко В.Д. Технологическая культура и образование (культурно-технологическая концепция развития общества и образования). - Брянск: Изд-во БГПУ, 2001. - 214с.
9. Симоненко В.Д., Ретивых М.В., Матяш Н.В. Технологическое образование школьников. Теоретическо-методологические аспекты / Под ред. В.Д.Симоненко. - Брянск: Изд-во БГПУ, НМЦ «Технология», 1999. - 230с.
10. Ящук С.М. Організація проектно-технологічної діяльності учнів основної школи на уроках трудового навчання: Дис. канд. пед. наук, 13.00.02. - Умань., 2004. - 202с.

В статті розкриваються особливості впливу проектно-технологічної діяльності на формування технологічної культури у майбутніх учителів технологічної освіти.